

MODERN UNDERSTANDINGS OF COMBAT CAPABILITY ARMED FORCES AND THE PROJECTION ON TACTICAL UNITS

Ivaylo I. Hinov

*Military academy "Georgi S. Rakovski", Faculty „Command and Staff”,
Department "Land forces"
i.hinov@rndc.bg*

Abstract: *This report examines current understandings of combat capability. The opinions of surveyed military experts on the essence of the concept of combat capability, its application and development in doctrinal and conceptual documents are researched. Attempts have been made to reveal the conditions and degrees of combat capability.*

Keywords: *combat capability, tactical units, combat power, fighting power*

СЪВРЕМЕННИ РАЗБИРАНИЯ ЗА БОЕСПОСОБНИ ВЪОРЪЖЕНИ СИЛИ И ПРОЕКЦИЯТА ВЪРХУ ТАКТИЧЕСКИТЕ ФОРМИРОВАНИЯ

Ивайло И. Хинов

*Военна академия "Георги С. Раковски", Факултет „Командно – щабен”,
Катедра "Сухопътни войски"
i.hinov@rndc.bg*

Гарантиране на суверенитета и опазване териториалната цялост на страната, поставят изискването за успешно използване на военния инструмент. В този контекст, въоръжените сили (ВС), следва да са ефективни при справяне с кризи от военен характер. Това условие придобива съществена роля във време, когато рисковете и заплахите от невоенен характер оказват негативно влияние във всички сфери на обществото. Изграждането на боеспособни ВС е основен приоритет пред държавното и висшето ни военно ръководство. Счита се, че отделянето на 2% от brutния вътрешен продукт на страната за отбрана ще доведе до изграждането и поддържането на необходимото ниво на боеспособност.

С развитието на проектите за модернизиранието на Българската армия (БА) и в частност този на Сухопътните войски (СВ) все повече въпросът за боеспособността на ВС е актуален днес и ще продължи да бъде такъв. Неминуемо с придобиването на нова техника и с осигуряването на обучен личен състав, който да борави с нея, ще се гарантира определено ниво на боеспособност.

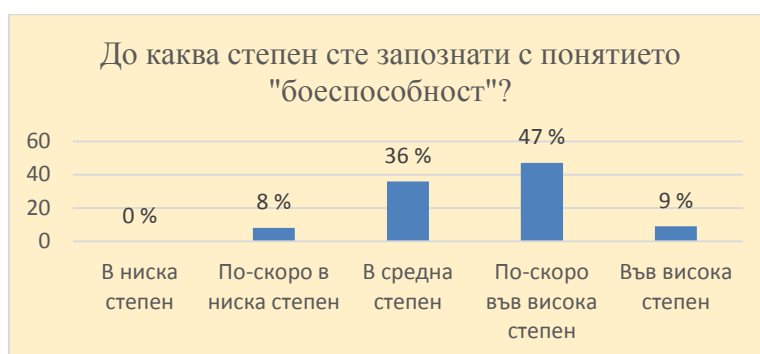
В престижната класация на специализирания сайт Global Firepower (GFP) за 2021 година, Българската армия заема 67-мо място по боеспособност с коефициент 1,1438 от общо 140 държави, като при формирането на коефициента за военната мощ на всяка една от държавите се вземат предвид над 50 показателя, сред които освен бюджета за отбрана са и бойната техника и броят на

военнослужещите, с които разполагат те [13]. За разлика от 2018 година, когато страната ни е заемала 60-то място от 137 държави, което показва, че е загубила 7 пункта. Тази негативна тенденция би поставила редица рискове за националната ни сигурност.

Но дали само финансовите средства отделяни за отбрана, новата техниката и личният състав са елементите от които се формира боеспособността? Какво всъщност се крие зад понятието боеспособност? Кои са факторите, от които зависи боеспособността? До каква степен е развита теорията свързана с нея? На тези и редица други въпроси е необходимо да се потърси отговор. Разкриването на основните характеристики на боеспособността на тактическите формирования от Сухопътни войски и индикаторите за оценката ѝ ще подпомогне командирите при вземане на решение. Внасянето на яснота по така формулираният критичен момент за военната мощ на Република България би допринесъл за определянето на приоритетите към подходите за използването на тактическите формирования преди и в хода на операциите.

За разкриване на същността и приложението на понятието „боеспособност“ е проведено емпирично изследване на основание положителна резолюция на министъра на отбраната на докладна записка на заместник-министъра на отбраната към писмо с рег. № 22-10-33/09.03.2021 г. В изследването са взели участие общо 107 старши офицери от структурите на стратегическо, оперативно и тактическо ниво, както и офицери от Военна академия „Г. С. Раковски“ и факултет „Общовойскови“ на НВУ „Васил Левски“. За интерпретиране формата и съдържанието на събраните и обобщени данни се използва метода на експертните оценки.

На въпрос №1 от анкетната карта „До каква степен сте запознати със същността на понятието „боеспособност?“, анкетирания не предоставят категоричен отговор (фигура 1). По-скоро имат определени познания в горната част от скалата, но значителен брой са запознати по-скоро в средна и ниска степен.

Фигура 1: Отговори на въпрос 1

Това провокира и необходимостта да се потърси отговор на въпросите до каква степен е развита теорията свързана с боеспособността, за да се определи това познание от нормативна база ли произтича или е плод на широката употреба на понятието „боеспособност“.

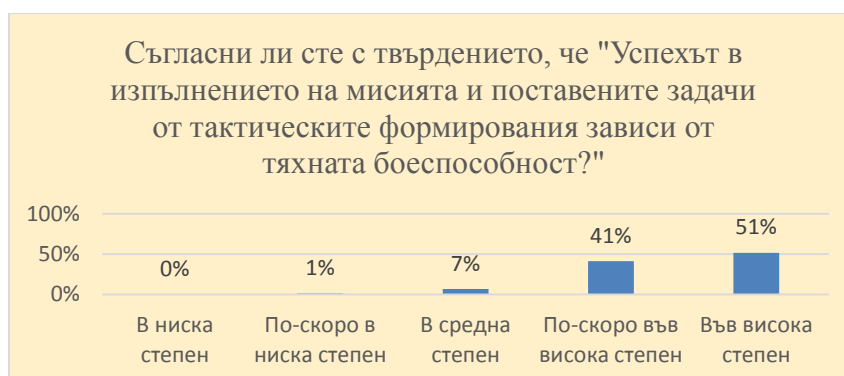
Резултатите от въпросите са както следва:

Фигура 2: Отговори на въпрос 2

Фигура 3: Отговори на въпрос 3

Фигура 4: Отговори на въпрос 6

Анализът на резултатите от изследването посочени във фигура 2 и 3 показват, че теорията не е достатъчно развита, нито в националните концептуални и доктринални документи, нито в тактическите публикации. В същото време над 90 % от анкетираните считат, че успехът в дадена мисия зависи по-скоро във висока степен от боеспособността на тактическите формирования както е показана на фигура 4. Всичко това налага да се потърси и анализират основните национални концептуални и доктринални документи, както и тактически публикации и да се потърсят дефицитите на информация. Може да се твърди, че дефицитите са на лице. В подкрепа на това твърдение е факта, че 71 % от анкетираните не са запознати с определен подход за оценка на боеспособността. Повечето от останалите 21 % посочват единствено подхода с определянето на бойните потенциали, който бе залегнал в Ръководството за планиране на операциите част III-тактическо ниво, което към настоящият момент е отменен регламентиращ документ.

В част от националните доктринални документи [3,4,5,7,8] понятието боеспособност е широко употребявано. Въпреки широкото му използване в същите не се дефинира като понятие. По-скоро боеспособността се разглежда като значим фактор в процеса на планиране и провеждане, както на морски и въздушни, така и на сухопътни операции, който фактор, командирите следва

да изграждат, поддържат, възстановяват или запазват, както при подготовката и организирането на бойните действия, така и в критичните моменти в хода на боя.

Анализирайки националната доктринална база, понятието се свързва не само с планирането и провеждането на операции. То е залегнало и в Доктрината за подготовката на Въоръжените сили на Република България. Доктрината разглежда боеспособността като функция на подготовката на командирите, щабовете и формиранията. Подготовката на командирите, щабовете и формиранията осигурява знания на личния състав, усъвършенства техните навиците и уменията, както и сглобеността на щаба като орган за управление, гарантира поддържане на необходимата степен на бойна готовност и боеспособност и създава условия за нейното съхранение [6].

Определение на понятието боеспособност може да се срещне в твърде малка част от военната литература [9,10], която от своя страна е остаряла или определението се „размива” в превода. В Методика за проверка и оценка на боеспособността, бойната и мобилизационна готовност на Българската армия, боеспособността се определя като: *„Способността на войските и силите да водят успешно операции срещу конкретен противник в реална обстановка и да изпълняват поставените им задачи в зависимост от тяхното предназначение.”*¹

Съгласно „Речник на термините и дефинициите, използвани в НАТО” боеспособността се свързва с термина **„combat effectiveness”** или *„Способността на формирование или оборудване да изпълнява възложените мисии или функции”*, като отново тук се допълва, че „Боеспособността може да се изрази в нива или проценти, като се взимат предвид: качествата на командния състав, числеността, подготовката и бойния дух на личния състав, състоянието на техниката и логистичното осигуряване”.

До голяма степен това определение би се доближило до същността на това какво представлява боеспособността, но като термин в английския език по скоро би се отъждествил като „бойна ефективност”. За тази цел е необходимо и разграничаване от двете понятия „боеспособност” и „бойна ефективност”. Докато първото понятие изразява способността на определено формирование за водене на бой, то „бойната ефективност” е свързана със крайното състояние на системата, върху която влияем или ефективността на предприетите мерки в определен момент. Тези два вида измерване се свързват с така възприетите в английската литература „критерий за ефективност”² и „критерий за степента на ефективност”³.

Въпросът свързан със същността на боеспособността се разглежда и в статията „Моделиране на революцията във военното дело – военни действия, базирани на ентропията” там авторът [2] използва терминът „ентропия”, като счита че това е величина, обратно пропорционална на боеспособността. Колкото по-голяма е ентропията, толкова по-ниска е боеспособността на формиранията.

Разглежда се как технологично се постига ентропията срещу противостоящите сили в условията на постоянното усъвършенстване на основните характеристики на военните операции - сили, време и пространство и акцентира върху постигането на победата чрез причиняване на по-висока степен на ентропия на противостоящите сили в условията на динамичните изменения на оръжията, комуникациите и компютрите. [2]

От направения анализ може да се направи извода, че боеспособността ще зависи от множество количествени и качествени елементи, които ще влияят по различен начин, както при планиране и организиране на бойните действия, така и в хода на боя. В същността на понятието повечето от

¹ За повече информация виж Методика за проверка и оценка на боеспособността, бойната и мобилизационна готовност на Българската армия, С., ВИ, 2001

² Measure of Effectiveness (MOE) - Критерий, използван за оценка на промените в системата, поведението, способностите или оперативната среда, свързана с измерване на постигането на **крайно състояние**, постигането на целта или създаване на ефект [14].

³ Measure of Performance (MOP) - Критерий, използван за оценка на собствените действия, обвързани с **измерването на степента на изпълнението на задачите** [14].

военните експерти възприемат различни тълкования, които не се изключват едно спрямо друго, но не се и надграждат.

Изменението на който и да е от елементите на боеспособността следва да води до промяна в състоянието. Следователно боеспособността на формированията ще бъде в различна за всяка конкретна обстановка. Ето защо боеспособността към даден момент се оценява в съответствие със степента на понесените загуби, с характера на поставената или изпълнявана задача. Освен това за най-правилното използване на формированията в бойните действия трябва състоянието на боеспособност да се сравнява (съпоставя) с боеспособността на противостоящата страна, с характера на провежданите или очакваните бойни действия от него.

Една от най-важните задачи на командирите и щабовете на формированията е да имат яснота за състоянието на формированието, както преди изпълнение на поставената задача, така и проследяването му в хода на боя. Едва след оценката на състоянието на формированието в хода на боя може да се доуточнява задачата му или да му се поставя нова задача.

За да бъдат задачите на формированията реалистични и изпълними те трябва да съответстват на състоянието на боеспособността им, като в щаба следва да отчитат:

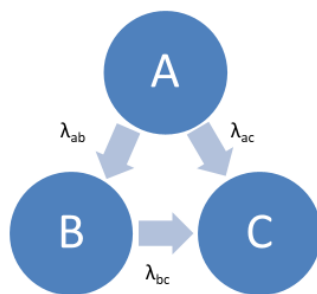
- Положение и състояние на формированията;
- Характера на задачите, които са планирани или изпълняват;
- Количеството и характера на понесените загуби;
- Състоянието на системата за командване и управление;
- Състоянието на елементите за осигуряване и поддръжка;
- Състояние на запасите от боеприпаси и други материални средства;
- Степента на облъчване на личния състав.

В зависимост от състоянието на системата за командване и управление, количеството и характера на понесените загуби на елементите за бойна поддръжка и осигуряване, формированията ще имат различна боеспособност. За постигане на единство при оценката на състоянието на боеспособност могат да бъдат възприети определени степени на боеспособност.⁴

Разликата в част от параметрите е основание настоящото изследване да се насочи към процеса на преминаване на формированията от едно състояние в друго.

Задължително е да се отбележи, че боеспособността на формированията преминава от едно в друго състояние (променя своето състояние), като в процеса на планиране би следвало да нараства, докато в хода на боя единствено и само да намалява.

Процесът на преминаването на боеспособността от едно в друго състояние може да се изобрази схематично, като освен представянето на различните състояния се представят и връзките между тях, както е показано на фигура 5.

Фигура 5: Преминаване на формированията в различни състояния на боеспособност

⁴ За повече информация виж Методика за проверка и оценка на боеспособността, бойната и мобилизационна готовност на Българската армия, С., ВИ, 2001

На фигурата кръговете А, В и С показват състоянието на формированието, а стрелките преминаването от едно състояние в друго. Състоянието на формированието е определено в следните състояния: А – „боеспособно“; В – „ограничено боеспособно“; С – „небоеспособно“.

От тук използвайки формулния апарат [12 с. 635-638], може да се определи в произволен момент от време, какъв брой формирования се намират в дадено състояние, при положение че е известен първоначалния им брой и/или в кой момент от време ще бъдат унищожени желан брой бойни формирования, за да се подпомогне изпълнението на поставената задача.

Ако се приеме, че при воденето на бойни действия огъня се води с определена скорострелност λ , а прецизността на огъня (попаденията, пораженията) е с определена вероятност се получава определена плътност от:

- $A \text{ в } B \rightarrow \lambda_{AB} = \lambda_{p1}$;
- $B \text{ в } C \rightarrow \lambda_{BC} = \lambda_{p2}$;
- $A \text{ в } C \rightarrow \lambda_{AC} = \lambda_{p3}$.

В такъв случай средния брой формирования с ограничена боеспособност за времето Δt ще се изменя с $A(t)\lambda_{AB} \Delta t$, а на небоеспособните с $A(t)\lambda_{AC} \Delta t$. Тогава общото изменение на „боеспособните“ формирования, т.е. преминаването им в състояние с „ограничена боеспособност“ и „небоеспособни“ за времето Δt , ще бъде:

$$\Delta A_{(t)} = -A_{(t)}(\lambda_{AC} + \lambda_{AB}) \quad (1)$$

където:

- $A_{(t)}$ - брой на „боеспособните“ формирования;
- λ_{AC} - вероятност за преминаване на формированията от състояние с „ограничена боеспособност“ към „небоеспособни“;
- λ_{AB} - вероятност за преминаване на формированията от състояние „боеспособни“ към състояние с „ограничена боеспособност“.

По същият начин за всеки интервал от време може да се определи преминаването на формированията в състояние на „ограничена боеспособност“ (В)

$$\Delta B_{(t)} = A_{(t)} \lambda_{AB} \Delta t - B_{(t)} \lambda_{BC} \Delta t \quad (2)$$

От формулата е видно, че изменението на броя на формированията с ограничена боеспособност става за сметка на увеличаването им с преминаването от състояние „боеспособни“ в такива с „ограничена боеспособност“ (от А в В). Аналогично на представения процес се определят и формированията загубили напълно боеспособността си и са достигнали състояние на „небоеспособност“. Това се определя по формулата:

$$\Delta C_{(t)} = A_{(t)} \lambda_{AC} \Delta t + B_{(t)} \lambda_{BC} \Delta t \quad (3)$$

Като се разделят тези уравнения на Δt и се премине към граница $\Delta t \rightarrow 0$, се получават диференциалните уравнения:

$$\frac{dA(t)}{dt} = -A_{(t)} (\lambda_{AB} + \lambda_{AC}) \quad (4)$$

$$\frac{dB(t)}{dt} = A_{(t)} \lambda_{AB} - B_{(t)} \lambda_{BC} \quad (5)$$

$$\frac{dC(t)}{dt} = A_{(t)} \lambda_{AC} + B_{(t)} \lambda_{BC} \quad (6)$$

За определяне на знаците на дясната страна на уравненията се изхожда от фигура 5, която изразява възможните състояния, като излизащите стрелки приемат знак „минус“, а влизащите знак „плюс“.

При решаване на диференциалните уравнения се получават следните практически формули:

$$A = N_1 e^{-(\lambda_{AB} + \lambda_{AC})t} \quad (7)$$

$$B = N_1 e^{-\lambda_{BC}t} - A(t) \quad (8)$$

$$C = N_1 - N_1 e^{-\lambda_{BC}t} \quad (9)$$

Където:

N_1 - общ брой собствени формирования

Тези формули определят средно какъв брой формирования преминават от едно състояние в друго.

За определяне на времето, към което се достигат желани загуби на групировките на противостоящите т. е. средния брой ограничено боеспособни или небоеспособни формирования, аналогично се използват формули 7, 8 и 9. При изчисляване на времето за достигане на средния брой „небоеспособни“ формирования се използва формула 9:

При известни стойности на C , N_1 , и λ_{BC} може да се определи времето t за което те ще достигнат небоеспособност:

$$C = N_1 - N_1 \frac{1}{e^{\lambda_{BC} t}} \quad (10)$$

$$N_1 = \frac{1}{e^{\lambda_{BC} t}} = N_1 - C; e^{\lambda_{BC} t} = \frac{N_1}{N_1 - C}; \quad (11)$$

$$\lambda_{BC} t = \ln N_1 - \ln(N_1 - C) \quad (12)$$

$$t = \frac{\ln N_1 - \ln(N_1 - C)}{\lambda_{BC}}. \quad (13)$$

Познаването на същността на понятието „боеспособност“ и развитието на националната и доктринална база ще предостави възможността за уеднаквяване на схващанията за по-точна оценка на състоянието на тактическите формирования, както в етапа на планиране, така и в хода на боя. Това от своя страна би подпомогнало командирите да вземат правилните решения в точното време в конкретната обстановка.

References

1. Градев К., Подход за оценка на бойните потенциали и бойните възможности на тактическа бойна група от Сухопътни войски в процеса на трансформация, Годишник на факултет "Командно щабен", 1/2010, с. 124-132
2. Димитров П., Моделиране на революцията във военното дело – военни действия, базирани на ентропията, сп. Военен журнал, кн. 3, 2001, с. 102 – 109
3. Доктрина за въздушни операции, С., МО, 2020
4. Доктрина на Въоръжените сили на Република България, С., МО, 2017
5. Доктрина за морски операции, В., МО, 2013
6. Доктрина за подготовката на Въоръжените сили на Република България, С., МО, 2018
7. Доктрина за провеждане на операциите, С., МО, 2018
8. Доктрина за сухопътни операции, С., МО, 2020
9. Методика за проверка и оценка на боеспособността, бойната и мобилизационна готовност на Българската армия, С., ВИ, 2001
10. Съюзна публикация ААР – 06 „Речник на термините и дефинициите, използвани в НАТО“, 2020
11. Чалъков, Р., История и настояще на бойните потенциали - нужда за усъвършенстването им, International Scientific Conference 2019, Collection of papers Defense and security Arms, Technologies, Logistics Communication and Computing technologies Cybersecurity Social science, с 93-97, Shumen, 2019, ISSN 2367-7902
12. Чуев Ю., Изследване на операциите във военното дело, С., Държавно военно издателство, 1974
13. <https://www.globalfirepower.com/countries-listing.php> [посетен на 15.09.2021г.]
14. https://www.doctrine.af.mil/Portals/61/documents/Annex_3-0/3-0-D27-OPS-Assessment-Measure.pdf [посетен на 20.08.2021г.]